LEKCJA 1 Z 5 · „ZEMSTA” – CYKL LEKCJI

Zamek podzielony murem – „Zemsta” jako dramat i komedia

Lekcja 1 z 5. **Pytanie lekcji:** Jak spór o mur może stać się tematem komedii? „Zemsta” jest lekturą obowiązkową w klasach 7–8 – uczniowie czytają całą komedię przed cyklem. Fragmenty potrzebne na lekcji są wydrukowane na kartach pracy.

Przedmiot	Język polski
Klasa	klasy 7–8
Cykl	„Zemsta” – cykl lekcji – lekcja 1 z 5
Temat lekcji	**Zamek podzielony murem – „Zemsta” jako dramat i komedia**
Czas	45 minut
Metody	rozmowa wprowadzająca (słowo „zemsta” na tablicy), praca z tekstem informacyjnym, czytanie z podziałem na role, kolorowanie didaskaliów, schemat zamku na tablicy, karteczka na wyjście
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	karta pracy 1 (tekst informacyjny i fragmenty aktu I), dwa kolory zakreślaczy, schemat zamku do narysowania na tablicy (dodatek), tabela przebiegu akcji (dodatek)

Cel ogólny

Rozpoznanie „Zemsty” jako dramatu i komedii, wskazanie elementów dramatu oraz poznanie źródła sporu Cześnika i Rejenta.

Cele operacyjne – uczeń po lekcji:

- Uczeń przypisuje „Zemstę” do dramatu i nazywa jej gatunek (komedia).
- Uczeń wskazuje we fragmencie akt, scenę, tekst główny i didaskalia.
- Uczeń wyjaśnia, o co toczy się spór Cześnika i Rejenta, i podaje cytat z tekstu.
- Uczeń odczytuje z didaskaliów informacje o miejscu akcji i zachowaniu postaci.

Cele w języku ucznia

- Dowiesz się, czym dramat różni się od powieści.
- Wskażesz w tekście didaskalia i tekst główny.
- Wyjaśnisz, o co kłócą się sąsiedzi z zamku.

Wymagania z podstawy programowej

- **I.1.1** – rozpoznaje rodzaje literackie: epika, liryka i dramat; określa cechy charakterystyczne dla poszczególnych rodzajów i przypisuje czytany utwór do odpowiedniego rodzaju
- **I.1.2** – rozróżnia gatunki epiki, liryki, dramatu, w tym: komedia, fraszka, pieśń, tren, ballada, epopeja, tragedia – i wymienia ich podstawowe cechy oraz wskazuje cechy gatunkowe czytanych utworów literackich
- **I.1.3** – wskazuje elementy dramatu (rodzaj): akt, scena, tekst główny, didaskalia, monolog, dialog
- **I.1.10** – wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny, kulturowy, społeczny
- **I.2.1** – wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego

Źródło: podstawa programowa z 2017 r. w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996) – obowiązuje w klasach 5–8 w roku szkolnym 2026/2027.

Kryteria sukcesu

- Potrafię wyjaśnić, dlaczego „Zemsta” jest dramatem.
- Potrafię wskazać we fragmencie dwa didaskalia.
- Potrafię powiedzieć, o co toczy się spór, i podać cytat.
- Potrafię wymienić dwie cechy komedii.

PIERWSZA ŁAWKA

Przebieg akcji – tabela do całego cyklu

Akt	Najważniejsze wydarzenia (według pełnego tekstu)
I	Cześnik chce się ożenić z Podstoliną, która uchodzi za bogatą, i wysyła do niej Papkina. Rejent naprawia mur graniczny; ludzie Cześnika przepędzają mularzy. Wacław, syn Rejenta, potajemnie spotyka się z Klarą. Papkin „bierze do niewoli" Wacława, który podaje się za komisarza Rejenta.
II	Wacław płaci Papkinowi za milczenie i zostaje w zamku. Podstolina poznaje w nim dawnego ukochanego. Klara wyznacza Papkinowi trzy próby (milczenie, post, krokodyl). Cześnik zaręcza się z Podstoliną i wysyła Papkina z wyzwaniem do Rejenta.
III	Rejent namawia mularzy do skargi na Cześnika. Zabrania Wacławowi ślubu z Klarą i swata go z Podstoliną (intercyza: kto zerwie, płaci sto tysięcy). Podstolina przyjmuje ofertę. Papkin dostaje u Rejenta wino i list do Cześnika.
IV	Cześnik dowiaduje się o zdradzie Podstoliny. Papkin myśli, że go otruto, i pisze testament. Cześnik dyktuje Dyndalskiemu list, potem każe zwabić Wacława. Wacław musi wybrać: więzienie albo ślub z Klarą – bierze ślub. Rejent przychodzi po syna, błogosławi młodych, a Cześnik podaje mu rękę: „Mocium panie, z nami zgoda".

Schemat zamku na tablicę

Narysuj prostokąt (zamek) przecięty pionową kreską (mur graniczny). Po lewej wpisz: Cześnik, Klara, Papkin, Dyndalski, Podstolina (gości u Cześnika). Po prawej: Rejent, Wacław. Na murze zaznacz wyłom – przez niego Wacław przechodzi do Klary (akt I, sc. 6). Na kolejnych lekcjach dopisuj strzałki: kto do kogo idzie i po co.

PIERWSZA ŁAWKA

Fragment z aktu i do czytania z podziałem na role

ŚMIGALSKI
Precz! precz!

REJENT
/ w oknie /
Stójcie! co to znaczy?

ŚMIGALSKI
Cześnik, pan mój, kazać raczy,
Aby muru nie kończono.

CZEŚNIK
/ w oknie /
Tak jest, każę, bo mam prawo.
Dalej naprzód, dalej żwawo!

/ Śmigalski posuwa się naprzód, Papkin, który był wyszedł, znowu się cofa za róg domu. /

REJENT
Jakie prawo?

CZEŚNIK
Jak kupiono
Mur graniczny, tak zostanie.

REJENT
Ależ luby, miły panie,
To szaleństwo z waszej strony —
I mur będzie naprawiony.

CZEŚNIK
Wprzódy trupem go zaścielę.

REJENT
/ do mularzy /
Kończcie śmiało, przyjaciele,
Gardźcie ze mną próżnym krzykiem.

CZEŚNIK
Chcesz więc bójki?

REJENT
Mój Cześniku,
Mój sąsiedzie, luby, miły,
Przestań też być rozbójnikiem.

CZEŚNIK
Co! jak! — Żwawo! bij, co siły!

Aleksander Fredro, „Zemsta”, akt I, sc. 7. Tekst: wolnelektury.pl (domena publiczna).

Przebieg lekcji

Czas	Faza	Co robi nauczyciel	Co robią uczniowie
0–5 min	Wejście: co to jest zemsta?	• Zapisuje na tablicy słowo ZEMSTA i pyta: „Z czym kojarzy się wam to słowo? Czy zemsta może być śmieszna?”.	• Podają skojarzenia, np. „krzywda”, „odwet”, „kłótnia”, „to raczej smutne niż śmieszne”. • Zapisują temat i pytanie lekcji.

		• Podaje temat, cele i kryteria sukcesu. Pytanie lekcji: „Jak spór o mur może stać się tematem komedii?”.	
5–13 min	Dramat i komedia: tekst informacyjny	• Poleca przeczytać po cichu tekst „Komedia o sporze sąsiadów” (zadanie 1) i wykonać zadania 1.1–1.2. • Zapisuje na tablicy: dramat – akty, sceny, tekst główny, didaskalia; komedia – śmiech, szczęśliwe zakończenie.	• Czytają tekst i rozwiązują zadania. • Odpowiadają, np.: „»Zemsta« jest dramatem, bo jest pisana do grania na scenie i dzieli się na akty i sceny”.
13–24 min	Pierwsza scena: kim jest Cześnik?	• Prosi dwie osoby o czytanie z podziałem na role początku aktu I (Cześnik, Dyndalski), a trzecią – o czytanie didaskaliów. • Poleca zakreślić jednym kolorem didaskalia, a drugim tekst główny (zadanie 2.1). • Pyta: „Czego dowiadujemy się z didaskaliów o Cześniku? O czym myśli, kiedy mówi o przyszłej żonie?”.	• Czytają z podziałem na role, potem zakreślają tekst w dwóch kolorach. • Przykładowa odpowiedź: „Cześnik siedzi w szlafmycy i żupanie, czyta papiery. Chwali u wdowy lasy, czynsze i trzy folwarki, więc myśli o majątku, a nie o miłości”.
24–36 min	Zamek na pół i mur graniczny	• Rysuje na tablicy zamek przedzielony murem: po jednej stronie Cześnik i Klara, po drugiej Rejent i Wacław. • Czyta słowa Cześnika o zamku („Tu mieszkamy, jakby sowy…”) i scenę bójki o mur. Pyta: „O co toczy się spór? Kto co mówi?”. • Poleca w parach wykonać zadania 3.1–3.2.	• Wskazują cytaty: Cześnik – „Tak jest, każę, bo mam prawo”, Rejent – „I mur będzie naprawiony”. • W parach wykonują zadania 3.1–3.2; dopisują na schemacie przy murze, co chce każdy z sąsiadów.
36–45 min	Podsumowanie: karteczka na wyjście	• Wraca do pytania lekcji. Rozdaje karteczki: „Napisz jednym zdaniem, o co kłócą się Cześnik i Rejent i co w tym jest śmieszne”. • Prosi o samoocenę według kryteriów sukcesu.	• Piszą, np.: „Kłócą się o mur między połowami zamku, a śmieszne jest, że dwaj starsi panowie zachowują się jak dzieci”. • Oddają karteczki.

Typowe trudności uczniów

- Uczniowie mylą didaskalia z wypowiedziami postaci. Reakcja: pokaż, że w tekście didaskalia są w ukośnikach i nikt ich nie wypowiada na scenie.
- Uczniowie sądzą, że zamek należy w całości do Cześnika. Reakcja: wróć do słów „połowy / Drugiej zamku — czart dziedzicem" i do schematu na tablicy.
- Dawne słowa (żupan, szlafmyca, czynsze, folwark) utrudniają czytanie. Reakcja: objaśnij je przed czytaniem i zapisz na tablicy.

Ewaluacja lekcji

- Karteczki na wyjście: ilu uczniów poprawnie nazwało przedmiot sporu.
- Zadanie 2.1: czy uczniowie bezbłędnie oddzielili didaskalia od tekstu głównego.
- Samoocena według kryteriów – od niej zależy, czy na początku lekcji 2 powtórzyć elementy dramatu.

PIERWSZA ŁAWKA

Karta pracy do lekcji 1

Zamek podzielony murem – „Zemsta” jako dramat i komedia

12 pkt
RAZEM

Imię i nazwisko _____ Data _____ Wynik: ..... / 12 pkt

Pamiętaj: Spór o mur graniczny w podzielonym zamku napędza akcję komedii

1 Przeczytaj tekst i wykonaj zadania.

___ / 4 pkt

Komedia o sporze sąsiadów

Aleksander Fredro żył w latach 1793–1876. Jako młody człowiek służył w wojsku Księstwa Warszawskiego. Potem osiadł w Galicji i pisał komedie dla teatru.

„Zemstę” napisał w 1833 r. Rok później wystawiono ją w teatrze we Lwowie. Pomysł podsunęły pisarzowi stare dokumenty z zamku Kamieniec w Odrzykoniu. Opisywały one spór dwóch rodów, które dzieliły zamek między siebie.

„Zemsta” jest dramatem, czyli utworem przeznaczonym do wystawienia na scenie. Dzieli się na cztery akty, a akty – na sceny. Tekst wypowiadany przez postacie to tekst główny. Wskazówki autora dla aktorów i reżysera to didaskalia.

To komedia: wydarzenia i postacie budzą śmiech, a utwór kończy się szczęśliwie.

Tekst własny przygotowany do cyklu

1.1 Na podstawie tekstu oceń prawdziwość stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.

___ / 3 pkt

1. „Zemsta” dzieli się na cztery akty.	**P**	**F**
2. Didaskalia wypowiadają na scenie aktorzy.	**P**	**F**
3. Pomysł komedii podsunęły Fredrze stare dokumenty z zamku w Odrzykoniu.	**P**	**F**

1.2 Który zestaw cech pasuje do komedii?

___ / 1 pkt

A. upadek bohatera i tragiczny koniec

B. śmieszne postacie i szczęśliwe zakończenie

C. narrator i podział na rozdziały

D. wersy, strofy i podmiot liryczny

2 **Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania.** ___ / 5 pkt

Aleksander Fredro, „Zemsta" – akt I, scena 1 i 2

/ Pokój w zamku Cześnika, drzwi na prawo, lewo i w środku, stoły, krzesła etc., gitara angielska na ścianie. /

/ Cześnik w białym żupanie, bez pasa i w szlafmycy siedzi przy stole po prawej od aktorów stronie, okulary na nosie, czyta papiery — za stołem, trochę w głębi, stoi Dyndalski, ręce w tył założone. /

CZEŚNIK
/ jakby do siebie /
Piękne dobra w każdym względzie —
Lasy — gleba wyśmienita —
Dobrą żoną pewnie będzie —
Co za czynsze! — To kobiéta!…
Trzy folwarki!

DYNDALSKI
Miła wdowa.

CZEŚNIK
Arcymiła, ani słowa.

[…]

CZEŚNIK
/ po krótkiej chwili /
Ojciec Klary
Kupił ze wsią zamek stary…

PAPKIN
Fiu! — mój ojciec miał ich dziesięć.

CZEŚNIK
/ uderza w stół i mówi dalej /
Tu mieszkamy, jakby sowy;
Lecz co gorsza, że połowy
Drugiej zamku — czart dziedzicem.
/ Przestrach Papkina. /
Czy inaczej? — Rejent Milczek —
Słodki, cichy, z kornym licem,
Ale z diabłem, z diabłem w duszy!

Aleksander Fredro, „Zemsta", akt I, sc. 1–2. Tekst: wolnelektury.pl (domena publiczna). Objaśnienia: żupan – dawny strój szlachecki; szlafmyca – czapka do spania; czynsze – opłaty od dzierżawców; folwark – gospodarstwo; czart – diabeł

2.1 **Wypisz z fragmentu jedno didaskalium i wyjaśnij, czego dowiadujemy się z niego o Cześniku.** ___ / 2 pkt

Podgląd • Pierwsza Ławka

3 **Przeczytaj fragment utworu i wykonaj zadania.** ___ / 3 pkt

Aleksander Fredro, „Zemsta" – akt I, scena 7

ŚMIGALSKI
Precz! precz!

REJENT
/ w oknie /
Stójcie! co to znaczy?

ŚMIGALSKI
Cześnik, pan mój, kazać raczy,
Aby muru nie kończono.

CZEŚNIK
/ w oknie /
Tak jest, każę, bo mam prawo.
Dalej naprzód, dalej żwawo!

/ Śmigalski posuwa się naprzód, Papkin, który był wyszedł, znowu się cofa za róg domu. /

REJENT
Jakie prawo?

CZEŚNIK
Jak kupiono
Mur graniczny, tak zostanie.

REJENT
Ależ luby, miły panie,
To szaleństwo z waszej strony —
I mur będzie naprawiony.

CZEŚNIK
Wprzódy trupem go zaścielę.

REJENT
/ do mularzy /
Kończcie śmiało, przyjaciele,
Gardźcie ze mną próżnym krzykiem.

CZEŚNIK
Chcesz więc bójki?

REJENT
Mój Cześniku,
Mój sąsiedzie, luby, miły,
Przestań też być rozbójnikiem.

CZEŚNIK
Co! jak! — Żwawo! bij, co siły!

Aleksander Fredro, „Zemsta", akt I, sc. 7. Tekst: wolnelektury.pl (domena publiczna). Objaśnienia: mularze – murarze; zaścielić trupem – tu: pozabijać

Podgląd • Pierwsza Ławka

LEKCJA 2 Z 5 · „ZEMSTA” – CYKL LEKCJI

„Mocium panie” i „Niech się dzieje wola nieba” – Cześnik i Rejent

Lekcja 2 z 5. **Pytanie lekcji:** Który z sąsiadów jest groźniejszy? Uczniowie znają już przedmiot sporu (lekcja 1).

Przedmiot	Język polski
Klasa	klasy 7–8
Cykl	„Zemsta” – cykl lekcji – lekcja 2 z 5
Temat lekcji	**„Mocium panie” i „Niech się dzieje wola nieba” – Cześnik i Rejent**
Czas	45 minut
Metody	rozmowa kierowana, czytanie z podziałem na role, tabela porównawcza, praca w parach z kartą pracy, karteczka na wyjście
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	karta pracy 2 (fragmenty aktu III), tabela „Cześnik – Rejent” na tablicy, tabela postaci (dodatek)

Cel ogólny

Charakterystyka porównawcza Cześnika i Rejenta na podstawie ich słów i czynów.

Cele operacyjne – uczeń po lekcji:

- Uczeń wymienia cechy Cześnika i Rejenta i potwierdza je cytatami.
- Uczeń wyjaśnia, jak Rejent wpływa na mularzy, i nazywa to zachowanie (manipulacja).
- Uczeń porównuje słowa Rejenta z jego czynami i rozpoznaje obłudę.
- Uczeń wyjaśnia, co mówią o bohaterach ich powiedzonka.

17–27 min	Rejent i syn (akt III, sc. 2)	• Czyta rozmowę Rejenta z Wacławem. Pyta: „Co Rejent mówi o Cześniku »z flegmą, jak zawsze«? Czy pasuje to do słów o woli nieba?”. • Objaśnia: obłuda to udawanie dobroci i pobożności, żeby ukryć złe zamiary.	• Wskazują: „Ha! — to Cześnik wisieć będzie” zaraz przed „Niech się dzieje wola nieba”. • Wykonują zadanie 2: podają przykład obłudy Rejenta.
27–38 min	Tabela porównawcza	• Rysuje tabelę: Cześnik / Rejent – sposób mówienia, zachowanie, jak walczy z wrogiem, cytat. • Zbiera odpowiedzi i dopisuje cytaty z lekcji 1 i 2.	• Uzupełniają tabelę w zeszytach, np.: Cześnik – krzyczy, grozi, „bij, co siły!”, walczy otwarcie; Rejent – mówi słodko, „serdeńko”, działa podstępem, pisze skargę. • Wykonują zadanie 3 na karcie.
38–45 min	Podsumowanie: karteczka na wyjście	• Wraca do pytania lekcji: „Który z sąsiadów jest groźniejszy? Uzasadnij jednym zdaniem”. • Prosi o samoocenę według kryteriów.	• Piszą, np.: „Groźniejszy jest Rejent, bo nie widać, co planuje, a Cześnik od razu mówi, co myśli”. • Oddają karteczki.

Typowe trudności uczniów

- Uczniowie biorą łagodny ton Rejenta za dobroć. Reakcja: zestaw jego słowa („Mój majstruniu”) z tym, co robi (pisze nieprawdę, wypycha mularzy bez zapłaty).
- Uczniowie oceniają Cześnika tylko jako złego. Reakcja: przypomnij, że Cześnik nie kłamie i walczy otwarcie; to wróci na lekcji 5.
- Uczniowie mylą Rejenta z Papkinem jako autorem skargi. Reakcja: wskaż didaskalium „/ pisze /” przy kwestii Rejenta.

Ewaluacja lekcji

- Tabela porównawcza: czy przy każdej cesze jest cytat.
- Karteczki na wyjście: czy uzasadnienie odwołuje się do zachowania bohatera.
- Zadanie 1.3: ilu uczniów nazwało manipulację.

LEKCJA 5 Z 5 · „ZEMSTA” – CYKL LEKCJI

Zemsta czy zgoda? – zakończenie komedii i akapit rozprawki

Lekcja 5 z 5. **Pytanie lekcji:** Czy w „Zemście” zwycięża zemsta? Uczniowie znają całą komedię i rodzaje komizmu.

Przedmiot	Język polski
Klasa	klasy 7–8
Cykl	„Zemsta” – cykl lekcji – lekcja 5 z 5
Temat lekcji	**Zemsta czy zgoda? – zakończenie komedii i akapit rozprawki**
Czas	45 minut
Metody	czytanie z podziałem na role, rozmowa kierowana, analiza wzorcowego akapitu, pisanie akapitu, karteczka na wyjście
Formy pracy	praca z całą klasą, praca w parach, praca indywidualna
Środki dydaktyczne	karta pracy 5 (fragmenty aktu IV, sc. 11–13, i motto), wzorcowy akapit (dodatek), kryteria akapitu (dodatek)

Cel ogólny

Interpretacja zakończenia „Zemsty”, tytułu i motta oraz zredagowanie akapitu rozprawki z przykładem z komedii.

Cele operacyjne – uczeń po lekcji:

- Uczeń opowiada, jak kończy się spór Cześnika i Rejenta.
- Uczeń wyjaśnia znaczenie tytułu i motta w odniesieniu do zakończenia.
- Uczeń odróżnia argument od przykładu we wzorcowym akapicie.
- Uczeń redaguje akapit rozprawki z przykładem z „Zemsty”.

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

„Zemsta” – cykl 5 lekcji: scenariusze, karty pracy, sprawdzian, powtórka, klasy 7–8

Podgląd pokazał 12 z 51 stron. Pełna wersja: 51 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- plan cyklu i wskazówki dla nauczyciela: jak przygotować i przeprowadzić lekcje oraz jak oceniać
- Lekcja 1 (45 min): Zamek podzielony murem – „Zemsta” jako dramat i komedia – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, przebieg minuta po minucie)
- Lekcja 2 (45 min): „Mocium panie” i „Niech się dzieje wola nieba” – Cześnik i Rejent – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, przebieg minuta p
- Lekcja 3 (45 min): „Jestem Papkin — lew północy” – samochwał i komizm postaci – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, przebieg minuta po minuc
- Lekcja 4 (45 min): List do Wacława – komizm sytuacji i komizm słowa – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, przebieg minuta po minucie) i kart
- Lekcja 5 (45 min): Zemsta czy zgoda? – zakończenie komedii i akapit rozprawki – pełny scenariusz (cele, wymagania z podstawy programowej, kryteria sukcesu, przebieg minuta po minuc
- sprawdzian w dwóch grupach (A i B, po 22 pkt) oraz klucz odpowiedzi i zasady oceniania do wszystkich kart.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/cykl-lekcji-jezyk-polski-zemsta-klasy-7-8